

UIT DE SCHRIFT

Liefdedienst.

... en begon de voeten der discipelen te wassen, en af te drogen met den linnen doek, waarmede Hij omgord was.

Joh. 13:5.

Jezus heeft de Zijnen met Zijn lijd en sterven willen dienen.

Dat heeft Hij niet alleen, van meet af, zeer duidelijk gezegd: „Want ook de Zoon des Menschen is niet gekomen, om gediend te worden, maar om te dienen, en Zijn ziel te geven tot een rantsoen voor velen”. Mark. 10:45, doch ook, bij den aanvang van Zijn lijd en, op gelijke wijze getoond in de voetwassing Zijner discipelen.

Wij zeiden: op gelijke wijze; want de daad der voetwassing harmonieert met het woord, dat Jezus gebruikte voor Zijn dienen. Het is geen dienen als een slaaf, zonder eigen zeggenschap en wil; geen dienen in vereering, zooals we dat in gods- en eeredienst vinden; geen dienen om te verdienen; geen dienen als de liturg; geen dienen als de adjudant; maar het dienen in persoonlijke betrekking, in intieme verhouding, in de overgave der liefde, komt hier vooral in uit. Het is het woord, dat bij ons in den ambtsnaam van den diaken, en in de diakones, bewaard is gebleven. Jezus denkt aan den dienst der barmhertigheid; den dienst der liefde; den dienst der persoonlijke toewijding. Het woord werd oorspronkelijk gebruikt voor het aan tafel dienen, dat geschiedt in de intieme, huiselijke sfeer, door den vertrouwden bediende, of liever nog door de vrouw des huizes. Zoo gebruikt Jezus het, wel niet terugslag op de voetwassing, in Luk. 22:27: „Ik ben in het midden van u, als een, die dient”. In dit dienen volbrengt Jezus alles; tot het uiterste en nederigste werk der voetwassing toe; omdat Hij de Zijnen liefgehad heeft tot het einde, tot het uiterste, volledig. En niets was Hem te veel of te moeilijk, te gering of te smadelijk. Hij wast de voeten der Zijnen, en droogt ze af. Zijn werk in Zijn dienen is volkomen.

Onder het aspect der liefde zet het Evangelie van Johannes heel het lijd en sterven van onzen Heere Jezus Christus. Als dienst komt het uit in het symbool der voetwassing, dat Jezus er hier Zelf allereerst van geeft. Dus is het lijd en sterven van Christus hier klaar geteekend als Zijn liefdedienst voor de Zijnen. En zoo moeten we dat dan ook allereerst gedenken.

Zijn liefde is het diep en ondoorgrondelijk geheim van Zijn lijd en sterven. Zijn liefde drong Hem tot Zijn dienst. Menschen hebben dat Hem niet aangedaan; Judas niet; en de Joden niet; en de Romeinen niet; en wij niet; maar Zijn onpeilbare liefde heeft dat zelf op Zich genomen. Niets anders dan Zijn liefde, tenzij ge daar aan toe wilt voegen: Zijn liefde-tot-het-einde; Zijn volmaakte liefde; Zijn volkomen liefde; Zijn alles-volbrengende liefde; tot den dood, ja, tot den dood des kruises.

Liefdedienst voor de Zijnen..., dat was het lijd en sterven van Christus. Liefdedienst tot het einde, omdat Zijn liefde tot het einde was. Liefdedienst, waarin Hij alles gaf; Zijn lichaam, Zijn ziel, Zijn bloed, Zijn leven, Zijn geest, Zichzelf, geheel. Volkomen overgave. Zooals alleen liefde geven kan. Alles voor anderen. Voor de Zijnen, die in de wereld waren, en die Hij liefgehad heeft tot het einde.

Liefdedienst, die geen grond vond in ons. Wij waren zondaren. Wij maken het alleen maar moeilijk. Wij zijn het niet waardig. Veel minder nog kunnen we er eenig recht op doen gelden. Wij waren hatelijk en elkander hatende; en het bedenken des vleesches is vijandschap tegen God. Het is louter liefde-dienst.

Liefdedienst, niet als oogenblikkelijke opwelling, of als een zeker gevoel, dat de mensen ook al liefde noemen; maar liefde van eeuwigheid; in den tijd der oude bedeeing reeds wonderbaar betoond. Als het volk opstandig is, en murmureert, God verzoekt en met den Heere twist, in Massa en Meriba, staat God voor het aangezicht van Mozes bij den rotssteen, als een, die dient, en water, en het leven geeft; en de steenrots was Christus, Ex. 17:6; 1 Kor. 10:4.

Nu zouden we hier nog aan toe kunnen voegen, dat dit vrijwillige liefdedienst was; maar eigenlijk spreekt dit vanzelf, en is vrijwillige liefdedienst een tautologie: gedwongen liefde of verplichte liefde of slaafsche liefde is geen echte liefde; liefdedienst in echten zin is altijd vrijwillig. En toch schuwen we de overvloedigheid in de uitdrukking „vrijwillige liefdedienst” niet, omdat we daarmee afzonderlijk en nadrukkelijk de aandacht vragen voor het vrijwillige, dat hier van zoo hooge betekenis is, en dat ook in de inleiding tot de geschiedenis van de voetwassing, v. 2-3, aangewezen wordt.

Jezus begon de voeten der discipelen te wassen, toen ze aan tafel zaten. Hij was in het

midden van hen, als een die aanzat, maar wilde in hun midden zijn als een, die dient. Daarom stond Hij op van het avondmaal, en legde Zijn kleederen af, en, nemende een linnen doek, omgordde Zichzelf, goot water in het bekken, en begon de voeten der Zijnen te wassen. Juist zoo kwam het vrijwillige van Zijn handeling, die Zijn lijd en sterven symboliseerde, duidelijk uit. Hij zat met hen aan, maar nam de dienstknechtsgestalte onder hen aan, en vernederde Zichzelf voor hen. Hij had het recht aan te zitten met hen, maar vernederde Zichzelf vrijwillig tot den slavedienst onder hen.

Dit deed Hij, toen de duivel in Judas' hart gegeven had, dat hij Hem verraden zou. Hij wist wat Hem Zijn vernedering kosten zou. Hij zou met Satan te doen krijgen, en met de lastertige boosheid der mensen. Hij zou hoon en spot, versmading en verachting, bange worsteling en ruw geweld ontmoeten. En in dat alles zou Hij de vloek en toorn Gods tegen de zonde van het gansche menschelijke geslacht dragen. Hij wist dit alles; en toch stond Hij op, en verliet de plaats van aanzittende, en werd als een, die dient.

Hij deed dit, terwijl Hij Zich bewust was, dat Hij het niet behoefde te doen. Hij wist, dat de Vader Hem alle dingen in de handen gegeven had, en dat Hij van God uitgegaan was, en tot God heenging. Het was niet Zijn lot. Het was geen noodzaak voor Hem. Hier was geen onvermijdelijkheid. Hij was niet in de handen der mensen, maar zij waren allen, integendeel, in Zijn handen. Hij kon doen wat Hij wilde. Hij was aller Heer en Meester. Hij had de heerschappij. Hij was de Zoon. Hij behoefde niet te dienen. Hij kon gebieden (Matth. 28:53). Hij kwam van God, en kon elk oogenblik weerkeeren tot God. Hij behoefde niet te lijd en sterven. En toch stond Hij op, en wilde dienen.

Alles stond Hem klaar voor oogen. Hij wist ten volle wat Hij deed. Hij overzag alle dingen. Hij was Zichzelf volbewust. Niets werd door Hem verdrongen. Zóó stond Hij op, en nam de dienstknechtsgestalte aan, en verrichtte het dienstwerk. En zóó kwam het uit, dat Zijn lijd en sterven Zijn volkomen vrijwillige liefdedienst zou zijn voor de Zijnen. Dienen in den volsten zin des woords; in volkomen liefde; in liefde tot het einde; in volle vrijheid der liefde.

Nu zien we de voetwassing niet als voorbeeld voor ons, maar staan bij haar stil alleen als zinnebeeld van Zijn lijd en sterven, dat ons getoond werd als Zijn volkomen, vrijwillige liefdedienst voor de Zijnen. Dan beseffen we, dat we in dat lijd en sterven niet allereerst onze zaligheid, maar Zijn liefde hebben te gedenken. Dan moeten we dat vóór alles geloovig aannemen; want liefde wil ontvangen en genoten worden. Dan weten we dat niet af, en laten Jezus niet met al Zijn liefde staan. We gaan daar niet, in onverstand, over praten. Gedenk aan Petrus bij de voetwassing. Maar we ontvangen Zijn liefde, vol dankbaarheid en vreugde, met blijdschap en zaligheid, en we erkennen Hem, en belijden Hem, en aanbid-den Hem in de grootheid Zijner liefde en de heerlijkheid van Zijn liefdedienst. En Zijn lijd en sterven wordt ons wonderbaar. We raken er nooit over uitgedacht. Hij zal ook in den hemel voor ons nog zijn: het Lam, dat geslacht is. En Zijn troon zal daarin zijn: de troon Gods en des Lams, en wij zullen Hem dienen in alle eeuwigheid.

E. V.

A. R.

KERKELUK LEVEN

Over Prof. Schilder in Amerika.

Via „The Standard-Bulletin” van 17 Febr. j.l. nemen wij uit „De Hollandsche Amerikaan” van 10 Febr. d.a.v. over: „Wij hoorden gisterenavond dezen Nederlandschen en Gereformeerden theoloog en redenaar in het kerkgebouw der Tweede Chr. Geref. Kerk van North West-nedge avenue, waar hij voor een aandachtig gehoor en in een welgevulde kerk optrad, en sprak over „Geloof en Mystiek”.

Vraagt men naar onzen indruk van den man en zijn woord, dan zouden wij willen aantekenen in de eerste plaats, dat des professors verschijning gewoon en eenvoudig is, en niets van dat stedelijk „doffigs” heeft, dat soms in „oud-Nederlandsche” geleerde overkomelingen wordt opgemerkt, of hier van hen wordt verwacht.

Daarentegen was zijn rede naar vorm en inhoud beide schoon, boeiend, leerzaam, en in elk opzicht, — en gelijk de pastor loei naar waarheid aan het einde der samenkomst dankend aangaf —, in den goeden zin des woords, stichtend!

De in deze dagen in kerkelijke persorganen en half-clericalen bladen hier te land veel besproken en ook wel kwalijk beoordeelde man, bracht in mooi gepolijst en heerlijk Nederlandsch, en in bewonder(en)waardige regelmaat en volgorde, nieuwe dingen voort uit den ouden schat des Woords en des harten, waarnaar te hooren bijna anderhalf uur lang en weg te bergen in

de schatkamer van ons denken en gevoelen, ons een waar festijn was”.

In „The Banner” van 16 Febr. j.l. schrijft Dr. J. J. Stelgenga van Grand Rapids: „Spreekende van Dr. Schilder kunnen wij zeggen, dat Jeruzalem geheel in beweging is betreffende de mooie lezingen en preeken, die hij in verschillende kerken van de stad gehouden heeft. Grootte menigten drongen zich samen om dezen grooten Godman te hooren en veel samenspreking volgde. Blijvende resultaten kunnen slechts geruïneerd worden nadat de atmosfeer helder wordt. Wij wenschen den Doctor geluk op zijn reis in de toekomst”.

En Dr. L. van Laar van Holland, Michigan, schrijft in datzelfde nummer van „The Banner”: „Het voornamelijk kerknieuws in deze buurt wordt gevonden in het recente bezoek, dat Prof. Dr. K. Schilder aan onze gemeente bracht. Dr. Schilder vertoefde vier dagen onder ons, van 10 tot 14 Febr. Gedurende dien tijd hield hij twee openbare lezingen in Holland, en preekte hij tweemaal op den Zondag, eens in Graatschap en eens in Central Avenue. Een gehoor zoo groot als de ruimte bevatten kon, begroette hem telkens. Behalve zijn openbaar optreden, hadden de predikanten uit deze omstreken, ingesloten de twee van Zeeland, eene namiddagsamenkomst met den doctor, gevolgd door een souper in de Warm Friend Tavern. Wij vertrouwen de gevoelens van den geheelen predikantenkring van deze buurt, en ook van honderden van onze menschen van hier uit te drukken, wanneer wij uitspreken, dat Prof. Schilder's verblijf onder ons een aangenaam verblijf was. Hij liet bij ons den indruk achter van een eminent, schitterend, Gereformeerd theoloog, en tegelijk een nederig, en daarom groot, man Gods. Daar is een frischeheid en oorspronkelijkheid in de manier, waarop de professor zich uitdrukt, hetwelk hem kenmerkt niet alleen als een onbevreesden Gereformeerden denker, maar hetwelk terzelfden tijd ook stimuleerend is voor degenen, die het voorrecht hebben hem te hooren. Zijn verblijf onder ons is een zegen geweest voor onze kerk. Het verrijkte ons geestelijk en verdiepte onze waardeering van onze gemeenschappelijke Gereformeerde erfenis. Dank, doctor, voor uw inspireerend bezoek. Moge onze God u bewaren en zegenen op uw verdere reizen en op den bestemden tijd u weer veilig thuis brengen”.

S. GREIJANUS.

Een Afrikaansch oordeel over onze kerkrechtelijke geschillen.

In Die Kerkblad handelt de hoofdredacteur, Dr. J. V. Coetzee, reeds geruimen tijd over Kerklike mag. In het laatste artikel, in het nummer van 1 Febr. j.l., schrijft hij over de tegenwoordige geschillen op kerkrechtelijk gebied onder ons. Hij zegt daar o.m.: „Die voorstanders van die „nuwe kerkreg” het hulle zelf meestal beroep op die gezag van beoefenaars van die kerkreg in die 16e en 17e eeuw asook op sekere historiese voorbeelde uit die geskiedenis van die geref. kerke. Die teestanders het beweer o.a., dat ons kerkorde die akte is van kerklike saamlewing voor die kerke wat met mekaar 'n kerkverband afgesluit het en dat ons Kerkorde nie weet van sodanige magte wat aan meerdere vergaderings toekom nie.”

Na alles wat ons gesê heb, kan ons miskien nou die regte kyk kry op die vraagstukke wat in hierdie polemiek in die geding is.”

De Coetzee vervolgt dan: „Dit is nie moeilik om uit die geskiedenis voorbeelden aan te haal om daarmee te bewys, dat meerdere vergaderings soms maatreels geneem het wat heeltemal 'n eksepsionele karakter gedra het en nie in die kerkorde deur die gesamentlike kerke as die gewone, ordelike weg van kerklike reg-bedeeling vasgelê is nie. Dis ook nie moeilik om met sulke voorbeelde uit die geskiedenis van die Geref. Kerke aan te toon dat meerdere kerklike vergaderings beskou het dat hulle die reg besit om sodanige eksepsionele maatreels te neem.”

Dis ook nie moeilik om aan te toon, dat geref. canonici, soas Voetius, Hoornbeek, e.a. in hulle geskrifte betoog het dat, ingeval van wanbestuur of onmag, meerdere vergaderinge die reg besit om maatreels te neem wat ver bokant die gewone, ordelike weg van die kerkorde uitgaan.

En in soverre as wat voorstanders van die „nuwe kerkreg” hulle self beroep op hierdie historiese voorbeelde en op geskrifte van geref. canonici uit vroeëre eeue is hulle heeltemal reg. So het meerdere vergaderings soms gehandel, as hulle die mag had om sulke maatreels te neem en deur te sit. Daardie voorbeelde bewys ook dat hulle self gebruik gemaakt het van die sterk arm van die wêreldlike owerheid, wanneer die homself daartoe geleen het, om soms sekere eksepsionele maatreels toegepas te kry.”

Hiertegenover stelt de geachte Schrjver dan verder: „Maar van die ander kant, as teestanders van die „nuwe kerkreg” beweer dat die kerkorde nie sulke eksepsionele maatreels ken nie en nie aan meerdere vergaderings sulke magasbevoegdhe toeken nie as die waarop voorstanders die nadruk lê, dan is hulle ook heeltemal reg. Die kerkorde maak geen melding van sodanige regte en magasbevoegdhe van meerdere vergaderings nie. Uiteraard kan dit ook nie, omdat die kerkorde juis deur die samverbonde Kerke voorgestel is om die gewone, ordelike prosedura in kerklike gedinge vas te lê. En die kerkorde kan nie voorskrifte bevat oor watter eksepsionele

maatreels gene-
voudige rede a-

Hij gaat de
gerel. canonic
meerdere verg.
„nuwe kerkreg”
gevalle v
staaf dan ook
ken dat die i
funktioneerde
kom. En „war
kerk verwoes
wolsoniere k-

De Coetzee
van de afkome
revolutie, „h
lusie uitbreed
wat beteken
word”. Hij w
vervolgen: „W
van die z.g.n.
hulle poog on
lizeer, d
geskiedenis, b
die gewone or
like gedinge.
Bouwman: Vo
veel penne in
doel om die
wat daar sind
derland, teko
Voetius te ve
om van die l
vergaderings
klaar dat dit
zelfde as wan
altijd opgesko
proklameer z
Daarom ver
reg”nie, maar
Teestanders
mal reg as l
wat met mek
sinodes sodar
orde, nml. on
regeer en tu
sit en desne
stapadners e
hulle reg as
kerke onder
krygswet go
daar vir hie
magte moet
willekeur w
pleging verv
dere vergade
Kerkorde ni
word nie, we
word dit off
buitengewone
tot gewone
Da Coetzee
spreken van
doelt, event
smadelijke n

Daarom ver
reg”nie, maar
Teestanders
mal reg as l
wat met mek
sinodes sodar
orde, nml. on
regeer en tu
sit en desne
stapadners e
hulle reg as
kerke onder
krygswet go
daar vir hie
magte moet
willekeur w
pleging verv
dere vergade
Kerkorde ni
word nie, we
word dit off
buitengewone
tot gewone
Da Coetzee
spreken van
doelt, event
smadelijke n

Da Coetzee

Naar aanl
de Drachter
tij het vol

Ten beslu

Naar aanl
de Drachter
tij het vol

Ten beslu

Naar aanl
de Drachter
tij het vol

Ten beslu

Naar aanl
de Drachter
tij het vol

Ten beslu

Naar aanl
de Drachter
tij het vol

Ten beslu

Naar aanl
de Drachter
tij het vol

Ten beslu

Naar aanl
de Drachter
tij het vol

Ten beslu

Naar aanl
de Drachter
tij het vol

Ten beslu

Naar aanl
de Drachter
tij het vol

Ten beslu

Naar aanl
de Drachter
tij het vol

Ten beslu

Naar aanl
de Drachter
tij het vol

Ten beslu

Naar aanl
de Drachter
tij het vol

Ten beslu

Vormelijkheid en vormschoonheid.

De heer Joan Strakius IS een gezicht. Hij heeft een verstand, maar hij IS een gezicht. Daardoor heeft hij veel voor op zijn medonatuur- en tijdgenooten, die ook een verstand hebben, doch geen gezicht zijn. Toen ik eens met den heer Joan Strakius vergaderde, constateerde ik: och arme, die is mij direct een slag voor. Ik luisterde minder naar zijn woorden, schoon die geenszins van alle waarde ontbloot waren, doch ik bekeek zijn effen gelaat. Kerel, zei ik tot mijzelf, je bent nooit te oud om te leeren, met zoo'n gezicht wordt je nog eenmaal hoogerwaard! Ik nam de eerste gelegenheid waar, die zich voordeed, om een gezicht te zijn. Ik doofde mijn koplampen, voelde mijn stem, perste mijn lippen open en slak mijn kin in de lucht. Eilacie, een mijner vrienden vroeg deelnemend of ik de griep had... Daaruit heb ik geconcludeerd, dat ik niet voor gezicht geboren ben. De waarde van het gezicht wordt overigens in onze dagen meer dan ooit verstaan. Bij de opmaak van onze bladen zie ik met aangenaamheid de portretten onzer beroemde mannen en vrouwen. Telkens als zij eenige woorden gesproken hebben verschijnt hun beeld in de krant. Ik denk dat zij hun portretten bij het gros laten maken! Overigens is ons volk bij al deze dingen nuchter, een candidaat met een kin krijgt geen hooger lijstnummer dan een candidaat zonder kin.

Nu is een gezicht zeker niet te vermaden, maar het moet in overeenstemming zijn met het karakter en ook in harmonie met de situatie. Dat is niet altijd het geval. Ik houd veel van een vers, maar wordt kregelig als men mij in plaats van dat vers met een gezicht wil tevreden stellen. Ik kan intens genieten van een zuiver gezongen lied, maar dan wil ik ook zingen hooren. Als men mij in plaats van noten en strofen, een gezicht en een avondjapon opdient, voel ik mij bekocht. Vergaderingen zijn vaak nuttig en noodzakelijk, het zou voor onze christelijke volksbelangen gewenscht zijn dat zij beter bezocht werden, maar men moet van een vergadering niet een synode maken. Ons publiek leven kan veel gezonder, nuchterder, waarachtiger en daardoor degelijker zijn dan het in vele gevallen is.

Pas als mijn gezicht, voorkomen en optreden in overeenstemming zijn met mijn karakter en met de situatie waarin ik mij bevind, krijg ik vormschoonheid. En daarvan hebben wij niet te veel, o neen, daarvan hebben wij veel en veel te weinig. Zoo betreur ik dat het rouwgewaad bijna totaal uit onze kringen verdwenen is. Veel liever dan groote memoriamen in de krant en een groot program van redevoeringen bij het graf, zie ik het stemmige rouwkleed terugkeeren. Zoo is er meer. De alleenheerschappij van de gleufhoed en van het colbertje komt mij voor als een verarming en geenszins als een verrijking van het leven. Als christenen moeten wij ook onzen eigen stijl leeren vinden. Maar dat zullen moeten zijn: de vormen van het leven!

Hoe verkrijgen wij dat? Ja, daar zit de groote moeilijkheid. Dat is alleen te bereiken van binnen uit. Vormen en manieren hangen samen met het karakter. Wij hebben meer kinnen dan karakters! Deze worden alleen gevormd in de school van den Heiligen Geest. Ik vrees wel eens dat wij die hoogste opleiding niet met genoegzamen ernst zoeken. Wij weten nu langzamerhand wel, dat wij niet met een boekken in een hoeksken moeten zitten, wie zit nog met een boekken in een hoeksken? Wij zitten liever in het boekken van den bonten Dinsdagavondtrein. Het boekken ontmooten wij bijna alleen op het plankken van den kathedraal. Doch op deze wijze gaat ons christelijk leven snel bergafwaarts. De failluur en de kapper kunnen ons niet tot heeren en vrouwen maken, laat staan tot menschen Gods. Wij zijn ons prestige als christenen in de wereld voor een groot stuk kwijt. Dat winnen wij niet terug door officieele gezichten te zetten, maar door ons te stellen onder de tucht van den Heiligen Geest. In een tijd van nivelleering en vervlakking wil Hij aan het leven ook de vormen schenken, waarin de schoonheid bloeit.

Want: Uwe is de Heerlijkheid!

N. B.

predikanten op dien leeftijd onbekwaam zijn tot de uitoefening huns dienstes?

De bepalingen van 1905 willen de nadere uitwerking van de woorden van art. 13 zijn. Zij houden zich allermint met het verlenen van faciliteiten op. Maar kan men volhouden, dat zij in ons geval de meest voor de hand liggende uitwerking geven?

Het blijkt, dat ook latere synodes generaal het accent willen leggen op de onbekwaamheid en aldus terug willen van de interpretatie van 1905 naar de letter van het artikel.

maatregelen geneem mag word en watter nie, om die eenvoudige rede dat hulle eksepsioneel is".

Hij gaat dan verder voort: „Dat Voetius en ander geref. canonici dan ook zulke bevoegdheden toeken aan meerdere vergaderings als waarop voorstanders van die „nuwe kerkreg“ vandag die nadruk is en dit doen in gevalle van onmag en wanbestuur, staaf dan ook precies wat ons sé. „Onmag“ — dit beteken dat die plaatslike kerk weens afwezigheid van 'n funksionerende kerkbestuur in 'n toestand van anargie kom. En „wanbestuur“ — dit beteken dat die plaatslike kerk verwoes deur 'n kerkbestuur wat inderdaad 'n revolutionaire komitee geword het".

De Coetzee licht dan zijn meening toe door het beeld van de afkondiging der krigswet door de overheid bij revolutie. „Dit is dus soos wanneer der in 'n land rewolusie uitbreekt. En dan word krigswet geproklameer, wat beteken dat die gewone regbedeling opgeskort word". Hij werkt dit beeld dan verder uit, om later te vervolgen: „Wat is nu die fout wat deur voorstanders van die z.g.n. „nuwe kerkreg“ gemaak word? Dit: dat hulle poog om die eksepsionele te normaliseer, d. w. s. om wat klaarblykelyk, volgens die geskiedenis, buitengewone maatreels was, te maak tot die gewone ordelijke weg in die behandeling van kerklike gedinge. Die breed-opgesette dissertasie van Dr M. Bouwman: Voetius over het gezag der synoden, wat soveel penne in beweging gebring het en klaarblykelyk bedoel om die ommekeer in kerkregtelike opvattinge wat daar sinds 1925 in sommige kerklike kringe in Nederland gekom het, wetenskaplik met die gezag van Voetius te verdedig, is van begin tot einde 'n poging om van die buitengewone noodmaatreels wat meerdere vergaderings in die loop van tye geneem het, te verklaar dat dit geref. kerkreg is. En dit is diezelfde aa wanneer in 'n land die gewone regspeling vir altyd opgeskort zou word en altyddurende krigswet geproklameer zou word.

Daarom verkies ek om nie te praat van „nuwe kerkreg“ nie, maar liefs van „krygswet-kerkreg“.

Tenstanders van hier die „krygswet-kerkreg“ is heeltemal reg as hulle beweer dat die gesamentlike kerke wat met mekaar 'n kerkverband afgesluit het, nie aan sinodes sodanige magte toegeken het nie, volgens kerkorde, nml. om van bo af, met verbygang van kerkrade, regeer en tugmag uit te oefen en hele kerkrade af te sit en desnoods die ekskommunikasie toe te pas op amptdraers en lidmate van die plaatslike kerke. Ook is hulle reg as hulle beweer dat sodanige kerkreg die kerke onderwerp aan 'n sinodale hierargie. Net soos krygswet goed is om 'n noodtoestand te besweer en daar vir hierdie doel aan die regeerders buitengewone magte moet toegeken word, maar offisiële tirannie en willekeur word wanneer dit virgoed die gewone regspeling vervang, net so is dit goed wanneer 'n meerdere vergadering buitengewone maatreels neem as die kerkorde nie in 'n sekere geval meer kan toegepas word nie, weens wanbestuur en weerbarstigheid, maar word dit offisiële tirannie en willekeur indien sulke buitengewone krygswet-maatreels genormaliseer word tot gewone „geref. kerkregering“.

Da Coetzee voegt er nog aan toe, dat hij met te spreken van „krygswet-kerkreg“ niets smadelijke bedoelt, evenmin als de term „krijgswet“ op zichzelf een smadelijke naam is.

Bij deze uiteenzetting van Ds J. V. Coetzee zou ik deze opmerking willen maken, dat hij één gewichtig ding hierbij schijnt te vergeten, n.l. het Goddelijke recht in het licht te stellen, dat de meerdere kerkelijke vergaderingen zou machtigen en roepen van Godswege om zulk een „krygswet-kerkreg“ in die en die gevallen in te voeren en toe te passen. De overheid mag de krigswet proklameeren, daarvoor is zij overheid. Maar zijn de meerdere kerkelijke vergaderingen overheid over de kerken, met een eigene macht over die kerken door God bekleed, zoals Hij aan de overheden een eigen macht en gezag toekende, en haar riep om orde en recht in te stellen en te handhaven, desnoods met geweld? Of heeft niet alleen de overheid, maar evenzeer ieder gewoon burger, het recht de krigswet af te kondigen en toe te passen?

De Coetzee zegt hier wel veel uitnemends. Maar de grondvraag blijft toch onopgelost: de vraag, of de meerdere kerkelijke vergaderingen eigen recht en macht van God bezitten om als overheden over de plaatselijke kerken en hare amtsdragers en leden te gebieden en te heerschen, ook door schorsing en afzetting, zij het in die en die gevallen.

Op dit Goddelijke recht komt het alles aan, ook bij het handelen van meerdere kerkelijke vergaderingen. Het onderscheid tusschen landsverheden en meerdere kerkelijke vergaderingen moet niet over het hoofd gezien worden.

S. GREIJANUS.

Ten besluite.

Naar aanleiding van mijn artikel „Nog eens de kwestie Drachten“ in „De Reformatie“ van 17 Febr. j.l. werd mij het volgende stuk uit Drachten toegezonden:

Drachten, 7 Maart 1939.

Hooggeachte Redacteur!

Naar aanleiding van Uw laatste schrijven over de kwestie Drachten zouden ondergeteekenden gaarne het onderstaande in „De Reformatie“ als „Ingezonden“ zien geplaatst. Immers de indruk kon worden gewekt, alsof ze onware of minder juiste inlichtingen omtrent het voorgevallene bij hun schorsing hadden verstrekt. In tegenstelling met wat van classiswege werd beweerd, wijzen zij er op, dat in diezelfde vergadering van de classis Drachten, waarop zij werden geschorst,

8 April 1938, van classiswege werd bepaald, dat de predikanten Ds Smit, Ds v. d. Wielen en Ds Vellema, achtereenvolgens te Drachten in den Dienst des Woords zouden voorgaan op Zondagen 10, 17 en 24 April. De kerkeraad zou daarna de classisvergadering hulp van de classis ingeroepen hebben, voor predikdienst en catechisatie. Toen vergaderde de classis niet en toch trad 10 April Ds Smit in opdracht van de classis voor de gemeente op. 8 April 1938 werd van classiswege Ds Hazenberg met de catechisaties belast. Mij dunkt, dat van de beweerde onjuiste inlichtingen in dezen niet veel overblijft. Wat het 2e punt aangaat, de classis had niet beweerd, dat de hangende appèlzaken bij de Part. Synode bij erkenning van het wanbestuur dienden teruggenomen. Door ondergeteekende is op de classisvergadering daarover gesproken. Het beweerde wanbestuur zou gebreken zijn uit de behandeling van verschillende tuchtgevallen, waarbij de classis den kerkeraad in 'tongelijk stelde en waarvan de kerkeraad of kerkeraadsleden appèl hadden aangeteekend bij de Part. Synode v. Fr. Z. G. Wordt het wanbestuur in die gevallen erkend, dan volgde, zoals werd opgemerkt, daaruit dat van in appèl gaan geen sprake kon zijn, wat ook niet werd ontkend. Eerst op de Meivergadering werd ondergeteekende medegedeeld, wat in Uw laatste schrijven naar voren werd gebracht.

M.I. kan hier moeilijk over misverstand gesproken worden.

Indien noodig zijn ondergeteekenden gaarne bereid, uitvoerige inlichtingen publiek te verstrekken.

Namens de geschorste, afgezette en later gecensureerde oud-ambtsdragers:

J. PLOEGSTRA.

Hiermede is dit punt, voor wat „De Reformatie“ betreft, afgehandeld.

S. GREIJANUS.

Het pensioen naar Art. 13 onzer Kerkenordening.

III.

Geen revolutie. — Wanneer emeritus? — Art. 12 — De les der historie. — De huidige praktijk. — Mogelijke moeilijkheden.

Het moge na de beide voorafgaande artikelen nu duidelijk zijn, waarom wij meenen, dat er iets gebeuren moet om te voorkomen de verdere stijging van den grooten last, die door de uitvoering van art. 13 de laatste jaren op onze kerken drukt; ja, om te bewerken, dat het huidige totaalbedrag der pensioenen dalen gaat.

Laat niemand meenen, dat jeugdige onbezonnenheid wil stormloopen tegen eeuwenoude practijken of dat een overmoedig mensch zich heeft vast gebeten in de miskenning van den ernst der pogingen, tot dus ver door de betrokken deputaten ondernomen tot de zoo noodzakelijke verlichting der lasten.

Wij zijn er van overtuigd, dat deze deputaten, vooral sinds de mobilisatiejaren, een last getorst hebben, een Atlas waardig; en dat geheel belangeloos, ten dienste van de kerken, van de in den dienst vergrijde emeriti, van zwakke vrouwen, die in hun weduwenrouw alleen achterblijven en van verwoesde kinderen.

Maar wij zijn er evenzeer van overtuigd, dat onze kerken nu sinds het derde van een eeuw, sinds 1905, lasten op zich hebben genomen, waarvan men de financiële gevolgen destijds niet heeft overzien. Toen de toestand, die nu wel menschen zonder een ijersterk zenuwgestel een nachtmerrie kan bezorgen, nog in het verschiet van de toekomst lag, zal zij niemands zoete rust des slaaps hebben verstoord. Wat zijn de 70 mille van toen bij het halve miljoen van thans?

Men meene ook niet, dat nimmer de bestaande regelingen op de helling zijn gebracht. In het volgende willen wij juist leeren van het historisch beloop der zaken. Er zijn historisch geworden uitspraken gedaan in verband met de bezwaren, die wij hebben; en meer dan eens is waar te nemen een tendenz in de richting der oplossing, die ons mogelijk schijnt.

Zoo is het al dadelijk ten aanzien van onze eerste stelling, dat n.l. de emeriteering alleen geschiedt bij gebreken onbekwaamheid; en niet ook bij het vol geworden zijn van het getal der veertig trouwe dienstjaren of der zeventig welbesteede levensjaren, los van de vraag, of de onbekwaamheid, waarvan art. 13 spreekt, metterdaad aanwezig is.

Wij willen, als het kan, den weg naar het emeritaat langer en moeilijker maken, om 't maar met ronde woorden te zeggen.

Vóór 1905 — dat is historisch — was deze weg langer en moeilijker dan thans. De woorden „door ouderdom, ziekte of anderszins (invaliditeit) onbekwaam“ nam men zonder meer.

Waa dit niet in volkomen overeenstemming met art. 12 der kerkenordening, dat er met zooveel woorden van uitgaat, dat de Dienaar des Woords „zijn leven lang aan den kerkedienst verbonden is“?

Doch 1905 gaf het recht op pensioen bij 70-jarigen leeftijd en ook na 40 dienstjaren. Het stellen van den leeftijdsgrens is wel te billijken. Ze kan geacht worden een uitwerking te zijn van het „ouderdom“ van art. 13. Maar men houde in het oog, dat de leeftijdsgrens niet voorgeschreven is; niemand kan een predikant dwingen om op dien leeftijd zijn emeritaat aan te vragen; de aanvraag gaat immers uitsluitend van den emeritus uit. Dus moet gezegd, dat op de keper beschouwd het noemen van het getal 70 willekeurig is; niemand kan door ouderdom onbekwaam zijn vóór en eveneens pas na zijn zeventigsten jaardag.

De veertig dienstjaren zijn nog meer disputabel. Hun vervulling valt in den regel tuschen den zestigsten en zeventigsten jaardag. In menig geval om en bij de vijf en zestig jaar. Mag men zeggen, dat in den regel de

Om er voor te waken, dat men onder een emeritus-aanvraag een anderen grond dan dien der onbekwaamheid schuiven zou, bepaalde de synode van Amsterdam 1938, dat in geval van ziekte of invaliditeit, die de bedoelde onbekwaamheid veroorzaakt, de twee reeds vroeger zonder nadere bepaling geveerde medische attesten in het vervolg moeten afkomstig zijn, één van een medicus aangewezen door den betrokken predikant en één van een arts, aangewezen door den kerkeraad. (Acta 1938, art. 173.)

En bepaald ten aanzien van het recht op pensioen na de veertig dienstjaren sprak de synode van Middeburg 1933 uit, dat het gewenscht is, dat van dit recht geen onnodig gebruik gemaakt worde. (Acta 1933, art. 191c.)

Het jaartal dezer uitspraak is de aandacht waard. In 1933 leefde men zeer sterk onder den indruk van wat in de jaren '30 en volgende met art. 13 was beleefd. In die jaren vielen de eerste kortingen. De financiële lasten drongen toen — en ze doen het nog en in niet mindere mate — tot het nemen onder de loupe van de bestaande bepalingen.

't Zal wel te overmoedig zijn om te beweren, dat we voor onze eerste stelling de geroutineerde kenners van de praktijk der emeriteering op de hand hebben. Maar ook in het licht van hun bevindingen is ze blijkbaar niet al te verwerpelijk.

De vraag moet echter gesteld, of het wel zoo vaak voorkomt, dat van het recht op pensioen-aanvraag na veertig dienstjaren wordt gebruik gemaakt, dat een wegnemen van deze mogelijkheid op zichzelf, los van de kwestie der bekwaamheid, eenige baat brengen kan.

De noodige gegevens over den laatsten tijd hebben we niet. Onze geheele kerkelijke statistiek is gebrekkig. Bij een belangrijk punt als art. 13 is dat zeer te betreuren. De bedragen zijn hier zoo groot, dat het op den duur niet gewenscht is, dat deze lacune blijft bestaan. De vaak broodnoodige gegevens voor de bestudeering van een met dit onderwerp samenhangend vraagstuk moeten van overal en nergens bijeengehaakt worden. Ook voor de deputaten zelve zal het ten slotte wel noodig worden, dat zij over een volledige statistiek beschikken. Nu zijn nog mannen onder hen, die heel de ontwikkeling tot den huidige toestand hebben meegemaakt en deels mee geleid. Zij bogen op eigen aantekeningen, op een sterk geheugen, op een verworven routine. Zij ruiken de moeilijkheden en bezwaren. Zij hebben daardoor ook een wettige autoriteit. Maar zoo zij wegvallen en anderen hun plaatsen moeten innemen komen die nieuwe mannen de gegevens te missen, die een werkelijk goede statistiek den gewenden gebruiker spoedig biedt, doch die zonder deze statistiek met de tegenwoordige specialisten de raadkamers verlaten.

Voor de vraag, die ons nu bezighoudt, is het voldoende te weten, dat er in '23 waren 70 emeriti, waarvan 57 wegens veertigjarige dienst. In '28 verkregen

van de 98 emeriti er 48 hun pensioen voor of op 65-jarigen leeftijd.

Er scheiden dus vrij wat predikanten van den actieve dienst in hun eigen gemeente voordat zij den leeftijd der sterken hebben bereikt. Ook als men rekent met hen, die door ziekte en invaliditeit werden getroffen, zijn de cijfers hoog. Zegge in '23 even over de 80 % der emeriti, wier pensioen inging na veertig dienstjaren en voordat zij zeventig jaar waren!

Evenwel rijst hier de kieseke kwestie of het wel aanbevelenswaardig is een regeling te maken, die van de predikanten vraagt dat zij langer dan tegenwoordig gebruikelijk is, in actieven dienst van hun eigen gemeente blijven.

Is in het algemeen iemand van een 65 jaar niet te oud voor het werk op den kansel, in het catechisatie-lokaal en in de gemeente? Moet niet de mogelijkheid ruim open blijven, dat een predikant ter juister tijd van zijn gemeente scheiden kan, zonder het odium van gemakzucht op zich te laden? Is met het oog daarop de veertig-dienstjaren-regeling niet buitengewoon tactisch?

Het past ons niet van deze dingen veel te zeggen. Maar het past ons nog veel minder in het algemeen de predikanten van tusschen de 60 en de 70 voor „al“ te verklaren. Dat zou ook tegen ons gevoelen in gaan. Het leven is vol van voorbeelden, die aantoonen, dat menschen met een drukken werkkring en een gezond gestel op dezen leeftijd topprestaties leveren.

Bovendien — al is een Dienaar des Woords naar luid der kerkenordening zijn leven lang aan den kerkedienst verbonden, dat wil niet zeggen, dat hij tot in hoogen ouderdom het werk van een jeugdige kracht dient te doen. Een ouder wordend predikant zou al zijn deputaatschappen uit handen kunnen geven om zijn laatste krachten uitsluitend aan zijn eigen gemeente te mogen schenken. Een hulpprediker zou in de grotere kerken hem veel verlichting kunnen geven voor een deel der catechisaties, het werk in de buitenwijken en voor een deel van zijn preekwerk ook. Zou dat niet tot de idealen der oudere predikanten kunnen gaan behooren: een echte hulp-prediker in de pastorie, waaruit misschien alle kinderen wegzwierven en waar in menig geval de oude dominé alleen met zijn huishoudster overbleef? De hulpprediker behoeft ook zijn salariering. Maar als hij in de pastorie kan wonen en werken en de gemeente doet het hare, dan behoeft dat niet zoo veel aan de kerken te kosten als de pensioenbedragen; dat scheelt te veel!

Zeker kunnen zich bij de uitwerking onze stelling, dat de emeriteering wachte tot de onbekwaamheid gebleken is, en niet mogelijk is om een bepaalden leeftijd of om een vast dienstjarental, in de praktijk moeilijkheden voordoen. Maar dezelfde uitwerking opent mogelijkheden, die ons de overweging waard schijnen. Indien men rekenen mag met de genoemde 80 %

wilde er op wijzen, dat de filosofie, door Ds Spier thans tot ons volk gebracht, van top tot teen gevormd werd en beheerscht wordt door Dr. Kuiper's geestelijke en wetenschappelijke worsteling.

Dat die nieuwe filosofie zoo snellen ingang vond onder ons Gereformeerde volk, moet grootendeels uit dat kenmerk worden verklaard. Men hoorde er in „His masters voice“, de stem van den ouden meester. Het is toch een wonderlijk verschijnsel, dat de vereniging, die de genoemde filosofie wil bestudeeren en vruchtbaar maken voor het Gereformeerde leven, in haar amper driejarig bestaan reeds bijna zeshonderd Calvinisten vond, die zich als lid, donateur of begunstiger aan haar verbonden.

Intusschen — voor een boek van de week werd dit artikel te lang. En daarom wordt het in deze rubriek geplaatst, waar het misschien ook wel thuis hoort.

Het is altijd weer een groot genot zich te verdiepen in de historie van de opleving van het Gereformeerde, of, anders gezegd, het Calvinistische leven, zooals die sedert het midden der vorige eeuw is te aanschouwen.

Wat is in die opleving een geloofskracht openbaar geworden! Wat heeft God een rijken zegen geschonken! Een geheel nieuwe geest is in het verachterde, getrapte, gehate gereformeerde volksdeel gevaren. Door duizenden is toen gezien en gegrepen de taak, die een Christen in deze wereld, in de cultuurworsteling onzer dagen, heeft te vervullen. Onder de geniale leiding van Dr. A. Kuiper is er toen iets gegroeid dat zeker een wonder mag worden genoemd.

Voor al op wetenschappelijk gebied zijn groote dingen geschied. Een geheel nieuw bestek voor den opbouw eener vernieuwde, aan het moderne bewustzijn zich aansluitende theologie, werd ontworpen. De fundamenten voor een van den Gereformeerden, Schriftuurlijken geest doortrokken wetenschap werden gelegd. Dr. A. Kuiper ondernam het toen in bijna ieders oog belachelijke waagstuk te proclameeren, dat het christelijk geloof moet komen tot het scheppen van een geheel eigensoortige wetenschap, gebaseerd op Gods openbaring omtrent Zichzelf, zijn scheppel en de relatie tusschen die beiden. En Kuiper liet het niet bij een proclamatie: hij pakte met kracht aan en heeft voor alles de Gereformeerde theologie uit haar praelgraf, waarin zij sedert de dagen van Bern-

van '23, die op grond van veertigjarige dienst hun pensioen verkregen; indien men voorts ziet, hoe in '28 van de emeriti 50 % zijn emeriteering verkreeg voor of beneden den leeftijd van 65 jaar; indien men op grond van deze cijfers mag aannemen, dat 30 % hunner niet „door ouderdom onbekwaam“ is — gelijk gezegd: wij moeten raden, want de statistiek is uiterst onvolledig — en indien men tenslotte mag veronderstellen, dat het gemiddeld pensioenbedrag om en bij de 2000 gulden ligt... dan zou dit door ons voorgestelde terug keeren tot de letter van art. 13 een besparing brengen van 30 % der 167 huidige emeriti = $50 \times 2000 = 100.000$ gulden.

Eerlijk gezegd, het is ons te mooi om te gelooven. Maar de kerken waren met de helft van deze besparing — of liever: van dit toekomstig voorkomen van uitgaven — al zeer gediend.

En het lijkt ons, dat dit tot de bereikbare mogelijkheden behoort reeds bij de toepassing onzer eerste stelling.

W.

R. S.

De Groote Catechismus van Zacharias Ursinus, (XXVI)

252. Waarom noemen wij het ONS (brood)?

Omdat het door Gods gave het onze wordt, en omdat wij met dat, wat Hij ons gegeven heeft, moeten tevreden zijn.

253. Waarom heeft de Heere gewild, dat wij zullen bidden om ONS DAGELIJKSCH BROOD, en dat het ons DAGELIJKS zal gegeven worden?

Opdat wij tevreden zouden zijn met wat voor ons noodduft genoeg is.

254. Welke is de vijfde bede?

EN VERGEEF ONS ONZE SCHULDEN, GELIJK OOK WIJ VERGEVEN ONZEN SCHULDENAREN.

255. Wat vragen wij met deze woorden?

Dat God ons, uit onverdiende barmhartigheid, om Christus' wil, alle onze zonden vergeven zal en Zijn toorn van ons afwenden zal, en ons in genade aannemen zal.

256. Hebben allen noodig om deze vergeving te bidden?

Allen, zelfs de allerheiligsten. Want Christus heeft aan alle geloovigen dit model van gebed voorgeschreven, daar er op aarde geen rechtvaardige is, die niet zondigt.

257. Waarom voegt de Heere erbij: GELIJK OOK WIJ VERGEVEN ONZEN SCHULDENAREN?

Ten eerste, opdat wij ons, met waar geloof en waarachtige bekeering tot God en met ware liefde tot den naaste, tot het bidden begeven; aangezien wij toch, zoo wij niet van harte aan anderen vergeven, ook van God geen vergiffenis te wachten hebben, maar zelf de wrank over onze zonden van Hem vorderen.

Ten tweede, opdat wij, anderen waarlijk vergevende, het zekere getuigenis des Heiligen Geestes in onze harten mogen hebben, dat wij kinderen Gods zijn en de vergeving van onze zonden bij God verkrijgen.

hardus de Moor rustte, te voorschijn gehaald en tot nieuw leven verwekt.

Hij heeft bovendien met vaste hand het plan ontworpen voor den bouw van een imposant huis aller wetenschappen, op te trekken in Calvinistische, Schriftuurlijken stijl.

...

Wat altijd weer moet treffen is dit, dat juist Dr. Kuiper steeds een levendig besef heeft gehad, dat er nog o, zooveel ontbrak aan de doorwerking van de Gereformeerde grondgedachten op ieder terrein, speciaal in de verschillende vakken van wetenschap.

Zeker: hij gaf zelf een door niets of niemand overtroffen tekening van de geheele Gereformeerde theologie, tot in de kleinste onderdeelen uitgewerkt en afgemaakt. Hij leverde bovendien in zijn groote werken en in zijn collegedictaten de stof voor een volledige dogmatiek. Hij trok grondlijnen voor de wetenschappen van recht, taal, historie, natuur. Maar ondanks dat — of liever — juist daardoor zag hij zoo scherp, dat in zijn dagen alleen maar de fundamenten konden worden gelegd, dat na hem nog een reuzentaak voor zijn leerlingen overbleef.

Met de groote openhartigheid, hem in de ontwikkeling zijner plannen eigen, brengt Kuiper de broeders telkens weer onder den indruk van het feit, dat de Calvinistische volksgroep en de Calvinistische Universiteit nog maar pas aan het begin van hun enorme taak staan.

„De Calvinistische beweging begint pas,” zoo schrijft hij in 1895. „Er is nog geen steen boven den grond te zien. We zijn nog aan het uitgraven van de groeve der fundamenten, en met het leggen van die fundamenten wordt pas een begin gemaakt.”¹⁾

Pijnlijk langzaam vorderen we op wetenschappelijk gebied, zoo klinkt het in 1896. De voorarbeid uit vroeger eeuwen is zoo vaak onbeduidend en teleurstellend. „De gedachte, alsof men met een tooverslag het gebouw, waarvoor het bestek is uitgeleekend, uit den grond kon doen verrijzen, moet dan ook als gevaarlijk en misleidend worden prijsgegeven. Minstens twee, drie geslachten zullen hun kracht hebben in te spannen, om de betekenis dezer beginselen voor de onderscheiden vakken van wetenschap in het licht te stellen. En indien het aan het thans levend geslacht gelukken

1) „De Herant”; No. 940; 29 Dec. 1895.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHEISEN

In Kuiper's lijn.

I.

Dezer dagen is verschenen het lang-verwachte boek van Ds J. M. Spier: „Inleiding in de Wijsbegeerte der Wetsidee”.

In dit boek heeft Ds Spier op bewonderenswaardige wijze de wijsbegeerte, waaraan de namen van Prof. Dooyeweerd en Prof. Vollenhoven onlosmakelijk verbonden zijn, gepopulariseerd. Zoo kristalhelder is wat hij zegt, dat ieder meelevende dit boek restloos kan verstaan.

Dit boek komt uit op een zeer geschikt moment.

Het wijsgeerige worstelen van de Vrije Universiteit in haar beide filosofen is een voorwerp geweest van felle, en — naar duidelijk gebleken is — dikwijls door en door onbillijke kritiek. Maar daardoor — en dat is een zegen — is het ook gekomen in het brandpunt van veler belangstelling. Tot grondige kennisname kwam het bij de meer-eenvoudigen evenwel nog niet. De lectuur van de werken der beide professoren bleek wel wat zwaar te zijn.

Deze belemmering om tot het verstaan van dit wijsgeerige streven te komen is door Ds Spier grondig weggenomen. Hij brengt de wijsbegeerte der wetsidee bij ieder belangstellende.

'k Geloof, dat Ds Spier een werk heeft verricht van zeer hooge geestelijke waarde. Het was steeds de bedoeling van Dr. Kuiper en de glorie van het Gereformeerde volk, dat dat volk genieten kon van de resultaten van den arbeid der Vrije Universiteit. Dat gaf het mooie, levende, vruchtbare contact tusschen Volk en Universiteit, zonder hetwelk de Universiteit niet bloeien kan. Bovendien werd zoo het volk gewapend om den strijd des geloofs in eigen omgeving met groote energie te kunnen voeren.

Het was mijn bedoeling naar aanleiding van het boek van Ds Spier dit wijsgeerige streven der Vrije Universiteit in een „Boek van de Week” te bespreken. In die rubriek wordt n.l. een boek niet maar „op zich zelf” bekeken, maar wordt het gezet in verband met bewegingen, stroomingen, verschijnselen, waarmee het in verband staat. Ik

258. Welke EN LEID ON LOS ONS VAN

259. Wat bi Dat God ons strijd) tegen C opdat wij niet alle zonden, el leven en de z

260. Welke De listen em hij ons al'en onze zwakheid door de hand

261. Op wel de Schrift di De duivel l evenwel laa van Zijn ge ze over aan su en verderf.

262. Waaro KONINKRIJ HEID IN DE Ten eerste, beden niet op held en mach Ten tweede, alle goede din verzocht word en de heerlijk Ten derde, besluiten met

263. Wat se Het duidt aa en 'tvertrouw beden hebben. R.

Hulp opleid Met groote voor dit doe Driebergen, es leven hartelij Gironumme

GEEST

(Alle inze Ds D. va

In ons v te maken, e overdrijving

mag, om d enkele der zal er voor zijn.”²⁾

Toen de reeds gehee Dr. Bavinck schreef Dr „Gelijk te Bavinck in keert onze looze achte „Encyclopa derl haar heel het vel

Als het r stond met dan behoe was ten aa pen. Pionie richt. Men meerde be teekent: „O wetenschap kunde, de tiek, ja ook gaan, zulle onderschei ernst dan l gesteld, of mologische deze water beginselen dan wel te

Zoools i Dr Kuyp gaande, pi grondslage Want als l tische bezi mologische alle wete anders dan geerige st Een pa beeld te n

2) „De H 3) „De H 4) Het G

258. Welke is de laatste bede?
EN LEID ONS NIET IN VERZOEKING, MAAR VER-
LOS ONS VAN DEN BOOZE.

259. Wat bidden wij hiermede?
Dat God ons door de kracht van Zijn Geest (in den
strijd) tegen den duivel en ons vleesch zal toerusten,
opdat wij niet in zonden vallen; en ons eindelijk, van
alle zonden, ellenden en den dood bevrijd, het eeuwige
leven en de zaligheid zal schenken.

260. Welke verzoeken hebt gij op het oog?
De listen en bedriegerijen van den duivel, waardoor
hij ons al'en voortdurend belaagt en ons, krachtens
onze zwakheid, van God zou aftrekken, indien wij niet
door de hand van onzen Vader behoed werden.

261. Op welke wijze leidt God ons in verzoeking, daar
de Schrift dit aan den duivel toeschrijft?
De duivel port de menschen aan om te zondigen, God
evenwel laat de menschen, die Hij straffen wil, ontbloot
van Zijn genade, en slaat ze met blindheid, en geeft
ze over aan satan, om aangedreven te worden tot zonden
en verderf.

262. Waarom wordt er bijgevoegd: WANT U IS HET
KONINKRIJK EN DE KRACHT EN DE HEERLIJK-
HEID IN DER EEUWIGHEID?

Ten eerste, opdat wij betuigen zullen, dat onze ge-
beden niet op ons vertrouwen, maar alleen op de goed-
heid en macht van God steunen.

Ten tweede, opdat wij zullen vermaand worden, dat
alle goede dingen met dit voornaamste oogmerk moeten
verzoekt worden, dat aan Hem het Koninkrijk, de kracht
en de heerlijkheid worde toegebracht.

Ten derde, opdat wij ons gebed zullen beginnen en
beëindigen met den lof van God.

263. Wel wil het voordeke AMEN?
Het duidt aan den wensch, dat zeker geschieden moge,
en 't vertrouwen, dat zeker geschieden zal, wat wij ge-
beden hebben.

R.

G. B.

Hulp opleiding predikant Argentinië.

Met groote dankbaarheid mogen we weer een gift
voor dit doel verantwoorden. Ze was afkomstig uit
Driebergen, en bedroeg f 1,—. Voor dit bewijs van mee-
leven hartelijk dank!

Gronummer van Prof. Schilder: 127278.

L. DOEKES.

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan
Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

„Niet overdrijven“.

II.

In ons vorig artikelje trachten wij duidelijk
te maken, dat iets, wat in zichzelf goed is, door
overdrijving nooit verkeerd kan worden.

mag, om de fundamenten af te werken, en om
enkele der muren boven den grond op te trekken,
zal er voor ootmoedigen dank reeds stof te over
zijn.”²⁾

Toen de „Encyclopaedie“ van Dr. A. Kuyper
reeds geheel compleet en van de „Dogmatiek“ van
Dr. Bavinck reeds drie deelen verschenen waren,
schreef Dr. Kuyper nog het volgende:

„Gelijk tot ons genoege onlangs ook door Dr.
Bavinck in „De Bazuin“ werd opgemerkt, ver-
keert onze Gereformeerde theologie nog in hope-
loze achterlijkheid... We hebben dan nu een
„Encyclopaedie“ en Dr. Bavinck's „Dogmatiek“ na-
dert haar voltooiing, maar voor het overige ligt
heel het veld nog braak...“³⁾

Als het naar het oordeel van Dr. Kuyper zoo
stond met de theologie aan het begin dezer eeuw,
dan behoeft men niet te vragen hoe de toestand
was ten aanzien van de vele andere wetenschap-
pen. Pionierswerk moet nog overal worden ver-
richt. Men hoore hoe hij de taak, die de Gerefor-
meerde beoefenaars der wetenschappen hebben,
teekent: „Ook de studie der rechten, ook de sociale
wetenschappen, ook de filosofie, de letter-
kunde, de linguïstiek, de psychologie, de aesthe-
tiek, ja ook de medische en natuurkundige studiën
gaan, zullen ze diep worden opgevat, alle zonder
onderscheid op beginselen terug, en met meer
ernst dan tot dusver dient in onze kringen de vraag
gesteld, of de logische, de ontologische, de kos-
mologische en anthropologische beginselen, die in
deze wetenschappen heerschappij voeren, met de
beginselen van het Calvinisme overeenstemmen,
dan wel tegen zijn grondslag ingaan.“⁴⁾

Zoals uit dit laatste citaat reeds bleek, voelt
Dr. Kuyper voor alles de noodzaak van een diep-
gaande, principieele, wijsgeerige bezinning op de
grondslagen der onderscheidene wetenschappen.
Want als hij betoogt, dat er moet komen een kri-
stelijke bezinning op de logische, ontologische, kos-
mologische en anthropologische beginselen, die
alle wetenschappen beheerschen, dan is dat niets
anders dan een roep om positief-christelijke, wijs-
geerige studie.

Een paar jaar later — om nog een enkel voor-
beeld te noemen — schrijft hij over die noodzaak

Zuinigheid kan nooit overdreven worden tot
gierigheid, omdat gierigheid niet ligt in het ver-
lengde van zuinigheid, maar precies den anderen
kant uitgaat.

Wanneer een Gereformeerde mensch zich ont-
houdt van allerlei dingen in de wereld, dan wordt
hij daardoor niet doopersch; de onthouding van
den Gereformeerde komt immers op uit een geheel
anderen wortel, dan de onthouding van den doo-
persche; ook gaat zij in een geheel andere rich-
ting en streeft een geheel ander doel na.

Terwijl de Gereformeerde zich onthoudt om
daardoor zichzelf, in den strijd tot verovering van
de wereld voor Christus, gaaf te houden, wordt
de Doopersche gedreven door de gedachte: „de
wereld is immers toch ten verdere opgeschreven;
hoe minder ik mij met haar bemoei, hoe beter
het is“.

Dat laatste kan nooit geboren worden uit over-
drijving van het eerste.

Datzelfde nu geldt ook met betrekking tot wat
men noemt „Verbondsprediking“.

Ook daarvan zegt men: „'t is goed, dat ge in
de prediking weer meer dan wel eens gebeurd is,
aan het Verbond plaats geeft, maar pas op, dat
gij het niet overdrijft, dat gij niet eenzijdig wordt.
Vergeet niet, dat er behalve het Verbond ook is
de Verkiezing.“

Dr. Brillenburg Wurth heeft daarover laatst ge-
schreven. Hij noemt dat „schematiseren“; alle
dingen in één bepaald schema, hier dan het
„schema van het Verbond“ en daardoor andere
dingen, die toch ook in de Schrift geleerd worden,
verwaarloozden en over het hoofd zien.

Maar ook hier zeg ik: „Men kan de Verbonds-
prediking niet overdrijven, zóó, dat daardoor
andere waarheden teruggedrongen worden.“

Wat toch is de zin en de waarde van het
Verbond?

Nooit mag men het Verbond zien als een wel-
daad naast andere weldaden.

Het Verbond is die betrekking tusschen God
en Zijn volk, op grond waarvan, binnen het raam
waarvan ons alle andere weldaden toekomen.

Het is onmogelijk, om de heerlijkheid des Ver-
bonds te schilderen zonder te noemen de goederen,
die God ons binnen dat Verbond schenkt.

Dat geldt ook van de Verkiezing.

Het is niet juist gezegd, dat er behalve het
Verbond ook de Verkiezing is.

Nee, want God werkt de Verkiezing uit juist
door het Verbond, zóó, dat de Verbondsaanvaar-
ding alléén de zekerheid geeft van verkoren te
zijn.

Wie zoo'n voorstelling van zaken geeft, dat daar-
door de indruk gewekt wordt, dat Verbond en
Verkiezing twee naast elkander liggende dingen

aldus: Ten aanzien van de diepere vraagstukken,
die den weg der kennis (de „Erkenntnis-
theorie“) raken, blijft het zooveel hoofden zoo-
veel zinnen van toepassing. „Zelfs in Gereformeer-
de kringen zijn we het over de vraagstukken, die
hierbij in aanmerking komen, nog lang niet eens.“
Op wijsgeerig — ook op formeel-wijsgeerig — ge-
bied heerscht thans „een hopelooze spraakverwar-
ring, die op haar beurt weer met de diepste
beginselen saamhangt, en die maakt, dat in psy-
chologie, in paedagogiek enz. tal van scholen, elk
met een eigen program, aan het woord zijn, en
dat het onzerzijds nog volstrekt niet uitgemaakt
is, welke beslissing, krachtens onze beginselen,
bij elk dier geschilpunten is te nemen.“

Wel mag met dank geconstateerd, dat hetgeen Dr.
Kuyper in het tweede deel van zijn „Encyclopaedie“,
Dr. Bavinck in het eerste deel zijner „Dogma-
tiek“ en Dr. Woltjer in oratie en gymnasium
program hierover ten beste gaven, alle uitzicht op
eenstemmigheid opent, maar toch, verschil op
meer dan één punt van belang ontbreekt hier
niet.”⁵⁾

Verlangend zag Dr. Kuyper dus uit naar een
eigen principieel-zuivere filosofie.

Van een zich aansluiten aan of het geheel of
gedeeltelijk overnemen van een of ander philo-
sophisch systeem wilde hij niets weten. Noch in de
oude, noch in de nieuwere filosofie was iets
te vinden, dat bruikbaar was. Beide immers zijn
on-christelijk, ja, zelfs anti-christelijk. Zij geven „in
hoofdzak van hetzelfde laken een pak. Op de
eene noch op de andere kunnen we teren. Om
tot een filosofie, die bij onze belijdenis past,
te komen, moeten we met Calvin op een Phi-
losophia Christiana blijven aandringen, d.i.
op een filosofie die met Gods Woord rekt.“⁶⁾

Zoozeer was Dr. Kuyper doordrongen van den
ernst van den toestand, veroorzaakt door het gemis
van een calvinistische filosofie, dat hij op de
Jaarvergadering van de Vereeniging voor Hooger
Onderwijs op Geref. Grondslag, gehouden in 1900,
verklaren kon, dat het zijn bede was of God
de Heere mannen wilde zenden, die een wijsgeerig
stelsel, opgebouwd uit de eigen, gereformeerde
beginselen, zouden kunnen schenken.

Het is zonder eenigen twijfel vooral aan den
invloed van Dr. Kuyper te danken, dat ook de

zijn, die ook naast elkander in het oog moeten
worden gevat, loopt gevaar, dat hij de vastigheid
en de troost van het Verbond ondermijnt en dat
hij de Verkiezing maakt tot een oorzaak van zorg
en angst.

Ook, ik herhaal het, van de Verkiezing kan in 't
midden der gemeene van Christus nooit goed wor-
den gesproken, dan alléén wanneer men haar ziet
in verband met het Verbond.

Daarom mag men het geen schematiseren noe-
men, dat iemand heel zijn prediking zet in het
teeken des Verbonds, in het raam des Verbonds;
want God geeft niets en doet niets aan Zijn volk,
dan alléén in en naar het Verbond.

Alles wat ik, als vader, voor mijn kinderen ben,
aan mijn kinderen geef, met mijn kinderen doe,
wordt gedragen door het feit, dat ik hun vader
ben, dat zij mijn kinderen zijn.

Wie zou er ooit aan durven denken, te zeggen:
„kinderen, denkt er aan, behalve het feit, dat
jullie kinderen van vader bent, hebben jullie nog
zooveel andere weldaden; jullie krijgt immers ook
eten en drinken en zóó?“

Wie zou er ooit aan durven denken te zeggen:
„als gij bij de bespreking van het lot en leven
dier kinderen altijd uitgaat van hun kind-zijn,
dan zijt gij bezig te schematiseren?“

Het preken uit het Verbond kan nooit overdre-
ven worden. Indien er in dezen een fout wordt
gemaakt, dan is het deze, dat men nog niet klaar
genoeg den alomvattenden zin van het Verbond
heeft gezien, dat men nog niet heeft onderkend,
dat het Verbond (in plaats van te zijn een wel-
daad naast andere weldaden) alles omvat.

Met andere woorden, dan is men met de Ver-
bondsprediking nog niet ver genoeg gegaan, in
steed van dat men die te ver zou hebben door-
gedreven en tot een éenzijdig schema zou hebben
gemaakt.

Ik las onlangs: „éenzijdigheid is altijd de oorzaak
gewees van ketterij“.

Het komt mij voor, dat dat niet juist is.

Neem nu b.v. eens de rechtvaardigmaking en
de heiligmaking.

Als iemand de rechtvaardigmaking zóó zou pre-
diken, dat de heiligmaking daardoor in gedrang
zou komen, dan wordt dat ketterij.

Maar die ketterij is geen vrucht van éenzijdig-
heid, doch hiervan, dat men de rechtvaardigma-
king zelf niet zuiver ziet. Daar ligt de fout.

Wie de rechtvaardigheid goed ziet, Schriftuurlijk,
die zal in de prediking daarvan nooit te ver kun-
nen gaan, die zal de heiligmaking niet kunnen
verwaarlozen, want de Schriftuurlijke beschou-
wing van de rechtvaardigmaking brengt den eisch
van de heiligmaking vanzelf mee.

Wij moeten daarom niet hebben een theologie,

Senaat der Vrije Universiteit zijn aandacht heeft
geschonken aan de noodzakelijkheid van een wijs-
geerige fundeering van den Calvinistischen, weten-
schappelijken arbeid.

In het jaar 1895 heeft die Senaat namelijk een
serie stellingen gepubliceerd, handelend over de
beteekenis van de uitdrukking „Gereformeer-
de beginselen“, zooals die voorkomt in de
statuten van de Vereeniging, die de Vrije Univer-
siteit in stand houdt.

De bewuste stellingen willen geven een „me-
thodologie der beginselen“, d.w.z. ze wijzen den
weg aan, welke moet worden ingeslagen om de
gereformeerde beginselen op te sporen, die aan
het wijd-vertakte wetenschappelijke bedrijf ten
grondslag moeten worden gelegd.

En — merkwaardig genoeg — onder die stel-
lingen is er één, die met grooten nadruk op de
noodzakelijkheid van een Calvinistische wijsbe-
geerte wijst.

We lezen in de zestiende stelling het volgende:

„Overmits Art. 2 van de Statuten der Vereeni-
ging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden
grondslag bedoelt een beoefening der onderschei-
dene wetenschappen op den grondslag der Gere-
formeerde beginselen voor onzen tijd in het
leven te roepen, is het vóór alle dingen noodig,
dat aan die beginselen ook de beantwoording
worde ontfokt van de vragen, die eerst sinds Kant's
onderzoek van het kennende subjeet meer
op den voorgrond zijn getreden, en die in de 16e
eeuw zich nog aan niemand, en dus ook niet aan
Calvin, in die volle strekking voordeden. Over
den aard en het wezen onzer kennis, over de wijze
waarop het kennend vermogen werkt, op het ver-
band tusschen dit kennend vermogen en het te
kennen voorwerp, over de grenzen onzer kennis,
over de methode om kennis te orlangen, onder-
scheidelijk bij de natuurlijke en de geestelijke
wetenschappen, is bij onze vroegere Calvinisten
geen genoegzaam bevredigend bescheid te vin-
den.“⁷⁾

De Senaat van de Vrije Universiteit sprak daar-
mee dus officieel uit, dat een beantwoording in
Calvinistischen geest van de wijsgeerige grondvra-
gen nog toefde en dat werd gezegd toen Kuyper's
Encyclopaedie reeds verschenen was!

H.

C. V.

2) „De Heraut“, No. 942; 12 Jan. 1896.

3) „De Heraut“, No. 1158; 4 Maart 1900.

4) Het Calvinisme 2, Kampen, Kok; p. 177/8.

5) „De Heraut“, No. 1157; 25 Febr. 1900.

6) „De Heraut“, No. 950; 8 Maart 1896.

7) „De Heraut“, No. 941; 5 Jan. 1896. De stellingen zijn
gedateerd 15 Nov. 1895 en werden opgesteld in verband
met het bekende conflict Lohman.